

PREOȚI DIN EPARHIA HUȘILOR ÎN RĂZBOIUL DE ÎNTREGIRE A NEAMULUI (1916-1918)

Nicolae IONESCU*

„Biserica Română nu e deasupra neamului, ci se contopește firesc și armonios cu neamul pe care îl slujește, îl sfințește, în limba, spiritul și sufletul său”.

(Episcop de Huși, Grigorie Leu)

Cuvinte cheie: *preoți militari ortodocși, duhovnic, eroi, învățători, biserică*

Keywords: *military orthodox priests, confessor, heroes, teachers, church*

Abstract

The Romanian Orthodox Church has always improved the awareness of unity between religion and ancestry, contributing to the preparation of the Great Union. The current anthem itself, in the last strophe (11th), emphasizes the role of „Priests, lead with your crucifixes, for our army is Christian ” when fighting for unity, independence, religion, dignity, like a permanence of the national history. The war epopee for the country's unity enclosed in its vortex not only the soldiers, but also the priests mobilized in the battlefield who were real apostles and role models.

Întotdeauna Biserica Ortodoxă Română a cultivat conștiința unității de credință și neam, contribuind la pregătirea Marii Uniri. Însuși Imnul actual, în ultima strofă (a-XI-a) evidențiază rolul „ *preoților cu crucea în frunte, căci oastea e creștină* ” în lupta pentru unitate, independență, credință, demnitate ca o permanență a istoriei naționale. Epopeea Războiului pentru Întregirea Neamului, a cuprins în vârtoarea sa nu numai ostașii, ci și preoții mobilizați pe front care au fost adevărați apostoli și modele de urmat. Dacă la început a existat o anumită reticență privind necesitatea preoților în armată, ofițerii și-au dat repede seama de contribuția lor la ridicarea moralului soldaților, care este un element esențial în luptă. Desigur, slujitorii Bisericii au trăit cu aceeași intensitate durerile, înfrângerile și bucuriile victoriei finale, au suferit samavolniciile regimului de ocupație sau au căzut pe front.

În anii Marelui Război, clerul ortodox român a fost foarte activ: o parte a însoțit trupele pe front, o altă parte a rămas alături de credincioșii din teritoriile românești ocupate de trupele germane și bulgare, iar mulți monahi din mănăstiri s-au angajat voluntari în serviciile sanitare ale Armatei Române, îngrijind răniții în spitalele de campanie.

Preoții militari confesori, selectați dintre cei cu aptitudini pastorale deosebite, au găsit puterea de a sădi în sufletele soldaților cuvântul mângâitor și întăritor al lui

* Prof. dr. - Liceul Teoretic „Mihail Kogălniceanu” Vaslui.

Dumnezeu, fiind mereu la datorie, în mijlocul soldaților, în momente glorioase sau de deznădejde, sublime sau tragice¹.

Activitatea religioasă, pastoral- educativă și socială a preoților militari în timpul războiului a fost complexă, relevată de mulțimea documentelor păstrate în arhivele militare sau ale centrelor eparhiale. Slujbele de binecuvântare sau Te Deum, Sfânta Liturghie, spovedania și împărtășirea soldaților, au fost completate de cuvântări de îmbărbătare, de motivare a luptei pentru împlinirea idealului național. În același timp, misiunea preoților militari a avut și multe aspecte practice, de educație moral-patriotică, sanitară, de organizare de cercuri culturale, de biblioteci volante, de școli de alfabetizare, de serbări militare sau literare. Preoții militari au suportat rigorile pribegiei în munți, au căzut prizonieri, au stat în captivitate în diferite lagăre ale armatelor inamice în Germania, Ungaria și Bulgaria etc.

Atenția clerului militar a fost îndreptată și asupra populației civile. Soldații decedați pe fronturile de luptă lăsaseră în urmă familii nevoiașe sau orfani a căror situație devenea disperată în condițiile războiului. Într-o lume sfâșiată de ură și violență privirile și speranțele oamenilor s-au îndreptat către Dumnezeu și către slujitorii Lui². În satele ocupate de inamic se resimțea lipsa preotului pentru că de multe ori el era învățător, primar, confesor. El păstra legătura dintre cei de acasă și cei plecați pe front, era cel care săvârșea Sfânta Liturghie, administra Sfintele Taine prin care se întăreau credința și moralul credincioșilor în războiul sfânt pe care îl ducea neamul românesc. Preoților din zonele ocupate li se interzicea însă să pomenească la slujbe ierarhul locului, pe Regele Ferdinand, Eroii Neamului etc. Bisericele și mănăstirile erau jefuite de ocupanți, clopotele topite, iar unele mănăstiri, precum Cozia și Lainici au fost transformate în grajduri sau dormitoare pentru militari, fiind profanat până și mormântul lui Mircea cel Bătrân de la Cozia³.

De multe ori, în condițiile operațiunilor militare la care luau parte alături de unitățile unde erau atașați sau în retragere, preoții au fost puși în situația de a participa direct la lupte, evitând prin intervenția lor situațiile disperate. Activitatea de pe front a preoților români ortodocși a fost exemplară și plină de eroism, fiind unanim apreciați de comandanții Armatei Române. Astfel, Mareșalul Constantin Prezan, Șeful Marelui Cartier General, sublinia faptul că : „*Preoții și-au făcut mai mult decât datoria și este o cinste pentru cler, care alături de ostași, a dat mai mult decât i-am cerut noi pentru Țară și Neam*”⁴.

Generalul Ioan Rășcanu, fiu al meleagurilor vasluiene și ministru de război în guvernul Averescu, în *Expunerea de Motive la Legea pentru organizarea clerului militar*, susținută la 8 iulie 1921, în ședința Senatului României, a afirmat: „*Armata noastră, care a luptat în condițiuni extrem de grele, cunoscute îndeajuns de domniile*

¹ P.F. Daniel, *Cuvânt* susținut la Academia Română, în cadrul sesiunii solemne cu tema: *Marea Unire din 1918-Începutul Primului Război Mondial*, din 28 noiembrie 2016 în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. I. Editura Basilica, București, 2018, p.6.

² *Ibidem*, p. 7.

³ Film Trinitas TV, 2018, *Preoții români, jertfă și rugăciune pentru Unire*.

⁴ Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, *Preoți în lupta pentru făurirea României Mari (1916-1919)*, Editura Europa Nova, București, 2000, p. 184.

noastre, grație pregătirii ei sufletești a putut să înfrunte cele mai grele timpuri și să treacă neatinsă pe lângă flagelul teribil al bolșevismului care a prins în focul său și a mistuit formidabila armată rusească. Această pregătire sufletească în mare parte își are obârșia în sentimentele religioase cu care a fost înzestrat românul în toate timpurile și care l-a ajutat și salvat în timpurile de restriște. Sentimentul religios a fost veșnic cald în sufletul soldatului nostru, căci preoțimea militară care a însoțit armata în tot timpul războiului a fost mai presus de orice laudă și, ca adevărați apostoli, preoții nu au părăsit un moment postul lor sfânt și de onoare, ajutând ofițerimea spre a putea duce la glorie trupele noastre”⁵.

În timpul Marelui Război, mai mult de 250 de preoți ortodocși români au însoțit trupele armatei române pe câmpurile de luptă în calitate de *confesori militari*. Unii dintre ei au murit pe front, alții au fost prizonieri și deportați. În teritoriile ocupate vremelnice (Oltenia, Muntenia, Dobrogea), aproximativ 20 de preoți și-au pierdut viața, fie împușcați de soldații germani, fie morți în urma bătăliilor îndurate. Peste 200 de călugări și călugărițe au activat ca infirmieri în spitalele de campanie sau de pe front, unii murind la datorie, din cauza tifosului exantematic. Sute de preoți au fost anchetați, jefuiți sau alungați din parohiile lor de către inamic, alții au murit împușcați în teritoriile ocupate de trupele germane⁶. O parte dintre preoți au primit misiunea de a rămâne în teritoriul administrat de inamic, suportând calvarul ocupației, achitându-se de misiunea încredințată, de a se îngriji de soarta răniților și de populația civilă.

În Transilvania, peste 150 de preoți ortodocși au fost aruncați în închisorile maghiare, unii fiind condamnați la moarte sau la ani grei de închisoare. Alți peste 200 de preoți au fost deportați în vestul Ungariei, în județul Sopron, unde au trăit în condiții inumane până la eliberarea lor, în anul 1919, de către trupele române⁷.

Țăranii, învățătorii și preoții vasluieni, la cea dintâi chemare la războiul de întregire, au plecat la luptă pentru Țară, Credință și Neam. Preotul și-a luat la repezeală Sfintele Vase, Sfântul Antimis, Liturghierul și Cădelnița, fiind alături de soldatul din tranșee. Era acolo, să-i slujească, lui Dumnezeu în prima linie, să îmbărbăteze militarii la luptă. Preoții acordau nu numai asistența religioasă, ci și sprijin financiar. La inițiativa lor, se făceau colecte de bani, se cumpărau alimente și se înființau cantine pentru copiii celor care muriseră pe front și pentru ajutorarea familiilor nevoiașе, mai ales a celor din Moldova.

La inițiativa Bisericii a fost numit ca protopop (supervizor) al preoților din armată, iconomul *Constantin Nazarie* (1865-1926), profesor universitar la Facultatea de Teologie din București. A absolvit Academia de Teologie din Kiev cu sprijinul Episcopului de Huși, Melchisedec Ștefănescu. În război, a avut sarcina de a organiza serviciul militar, la inițiativa Mitropolitului Moldovei, Pimen Georgescu. În calitate de Șef al Serviciului Militar Religios cu grad de colonel, pe lângă Marele Cartier General al Armatei Române, condus de generalul C. Prezan, a pregătit o broșură cu zece cuvântări model pentru a însufleți soldații în luptă. Tot atunci, a fost numit, ca ajutor al său *Vasile*

⁵ Aurel Pentelescu, Gavril Preda, *Jertfa preoților mobilizați în Războiul pentru Întregirea Neamului* (1916-1919), în *Eroi și Morminte*, Editura Alpha MDN, București, 2007, p. 8.

⁶ *Biserica Ortodoxă și Marea Unire*, vol. I., Editura Basilica, București, p. 8.

⁷ Acad. pr. Mircea Păcuraru, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Basilica, București, 2013, pp.471-473.

Pocitan (1870-1955), profesor de religie și preot la Biserica *Sfinții Voievozi* din București, mai târziu, arhiereu-vicar al Episcopiei Hușilor cu titlul de *Bârlădeanul* și locțiitor de episcop de Huși (1932-1934), sub numele de Veniamin. Amândoi au deținut aceste posturi până la sfârșitul războiului⁸.

De asemenea, preotul *Gheorghe Leu* de la Seminarul Central, viitorul episcop *Grigorie* de Argeș (1936-1940) și Huși (1940-1949)) era apreciat de generalul Ion Atanasiu ca fiind « *un preot model, un apostol pentru soldați* ».⁹ Între anii 1916-1918 a fost director al Seminarului Teologic din Ismail, iar în 1924 a devenit arhiereu - vicar al Mitropoliei Iașilor, fiind apreciat de oamenii de cultură din perioada interbelică pentru activitatea neobosită în consolidarea României Mari. A văzut lumina zilei la 2 mai 1881 în localitatea Țuțcani, județul Vaslui și a murit la 1 martie 1949. A fost unul dintre puținii ierarhi ai BOR, care a intrat în conflict cu regimul comunist. După moartea sa în condiții obscure (a fost otrăvit, probabil, de noile autorități), Episcopia Hușilor a fost desființată (reactivată în 1996).

Un merit deosebit în Războiul de Întregire i-a revenit mitropolitului *Pimen Georgescu* al Moldovei, care a stăruit în pregătirea sanitară a peste 200 de călugării și călugărițe din eparhia sa, care au servit apoi în diferite spitale. Tot el a oferit mai multe mănăstiri pentru adăpostirea răniților¹⁰. A avut dese întâlniri cu Regina Maria în timpul refugiului la Iași, în vederea ajutorării celor care sufereau de foamete, tifos și de frig¹¹. De menționat că Iașul a devenit în acea vreme –*capitala rezistenței până la capăt* cum sublinia Nicolae Iorga. A fost, poate, singurul om neimplicat în politică, însă implicat în evenimentele Primului Război Mondial. Un război de pe urma căruia țara noastră a suferit foarte mult. Pe front nu a mers, dar a fost primul care a desemnat preoți pentru însoțirea armatei, a organizat spitale de campanie, a trimis la cursuri de specializare medicală părinți și mame din mănăstirile Moldovei, a scris continuu scrisori de încurajare a armatei și soților de ofițeri rămase văduve și a organizat un orfelinat pentru orfanii războiului. Acestea și multe altele i-au adus apelativul de „*Mitropolitul Războiului și Marii Uniri*”, fiind ierarh al Moldovei timp de 25 de ani (1909-1934).

Înainte de a prezenta câteva figuri de clerici, de pe meleagurile vasluiene care au participat activ la Primul Război Mondial, la loc de frunte se înscrie bravura celui care a fost până la 1 ianuarie 1978, episcopul Romanului și Hușilor, *Partenie Ciopron*. S-a născut la 30 septembrie 1896 în comuna Păltiniș (jud. Botoșani). A absolvit Școala de Cântăreți Bisericești din Iași. Odată cu începerea Războiului de Întregire Națională a fost înrolat la 1 noiembrie 1916, în Regimentul 29 Infanterie Dorohoi, astfel că a trăit ca ostaș epopeea marilor încrâncenări ale aceluia război¹². A luptat pe valea Trotușului, în zona Ghimeș - Oituz. Dacă nemții ar fi izbutit să treacă pe acolo, Muntenia ar fi fost tăiată și inamicul ar fi făcut joncțiunea cu armatele sale din Dobrogea. În acea zonă

⁸ *Idem, Contribuția Bisericii la realizarea actului unirii de la 1 decembrie 1918, în Biserica Ortodoxă și Marea Unire*, vol. I, Editura Basilica, București, 2018, p. 306.

⁹ *Ibidem*, p. 312.

¹⁰ *Ibidem*, p. 313.

¹¹ Regina Maria, *Povestea vieții mele*, vol. III, București, 1990, p. 354.

¹² Episcop Eftimie Luca, *Clerici Ortodocși din Eparhia Romanului și Hușilor în Războiul din 1916-1918, în Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. II, Editura Basilica, București, 2018, p.26.

era Divizia a-XV-a română, numită pentru vitejia soldaților *Divizia de fier* care avea deviza *Pe aici nu se trece*. După lupte grele, dușmanul era respins la Oituz.

În acea bătălie, în ziua de 29 iunie 1917, soldatul Ciopron Ștefan (Partenie) a fost grav rănit la mâna dreaptă de un glonte dușman. În spitalul de la Târgu Frumos rememora momentele grele prin care trecuse, vorbind tuturor cu emoție și cald patriotism despre „datoria de a ne apăra Patria”¹³. După refacere a mers din nou pe front, împlinindu-și îndatoririle ostășești până la eliberarea țării. Pentru faptele de vitejie a fost decorat cu medalia *Crucea Comemorativă*, cu baretele Oituz și Carpați.

După război, s-a călugărit la 21 mai 1921 la Mănăstirea Slatina, cu numele de Partenie. În același an este hirotonit ierodiacon de către mitropolitul Moldovei Pimen Georgescu și numit slujitor al Catedralei Mitropolitane din Iași. În paralel cu slujirea, urmează cursurile Seminarului „Veniamin Costachi” din Iași și ale Facultății de Teologie din Cernăuți (1929-1933), obținând și titlul de doctor în teologie. În 1937 devine primul episcop al armatei cu sediul la Alba Iulia (1937-1948), fiind, totodată, înălțat la gradul de general de brigadă și numit în funcția de inspector al clerului militar. În această calitate, a participat la elaborarea actelor normative care au conturat statutul preotului militar. A editat revista *Arma cuvântului*, devenită buletinul Episcopiei Armatei.

În perioada celui de-al Doilea Război Mondial, s-a ocupat cu îndrumarea spirituală a ostașilor care luptau pe frontul de est, celebrând slujbe religioase, susținând conferințe, îndrumându-i pe preoții militari etc. Pentru îndrumarea spirituală a soldaților a tipărit numeroase cărți de rugăciuni. A fost decorat, în timpul campaniei, cu *Ordinul Coroana României* cu spade, în grad de Mare Ofițer.

După terminarea războiului, printr-un ordin al Regiunii a-III-a Militară Cluj, au fost desființate Episcopia Armatei și Inspectoratul Clerului Militar, iar preoții militari au fost trecuți în rezervă. În baza activității sale din timpul războiului antisovietic, episcopul Partenie a fost urmărit de Securitate, prin plasarea de informatori, interceptarea corespondenței, filarea, ascultarea telefoanelor și verificarea anturajului. La 4 martie 1952, Securitatea i-a deschis dosar de urmărire, considerând că episcopul „are manifestări ostile la adresa regimului și întreține legături cu unele elemente suspecte”, fiind considerat „un element reacționar”¹⁴. La 4 martie 1962 era întronizat ca episcop al Romanului și Hușilor, păstorind această eparhie timp de 16 ani. În iunie 1963, a făcut parte din delegația Bisericii Ortodoxe Române la serbarea mileniului Muntelui Athos, cu acest prilej restabilindu-se relațiile Patriarhiei Române cu așezămintele monahale de la Sfântul Munte. Din cauza vârstei înaintate și a sănătății precare, se retrage din scaunul episcopal la 1 ianuarie 1978. Se stabilește la Mănăstirea Văratec, trecând la cele veșnice pe 28 iulie 1980.

Episcop de Huși în anii Marelui Război a fost *Nicodim Munteanu* (1912-1923). S-a distins ca un bun orator, predicator și liturghisitor. În anul 1917, a reprezentat Biserica Ortodoxă Română la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse. A suplinat scaunul de arhiepiscop al Moldovei, a fost numit arhiereu, cu titlul de „Băcăoanul”, iar din 1939 până la 1948 a fost cel de-al doilea lea Patriarh al României,

¹³ *Ibidem*, p. 27.

¹⁴ *Dezvăluiri de senzație din dosarul unui episcop*, în *Monitorul de Neamț*, 2 oct. 2006.

cu numele de Nicodim Munteanu. A tradus Biblia din ebraică împreună cu Gala Galaction și prof. Vasile Radu, în anii 1936-1938.

Preoții militari care au însoțit armata în timpul războiului au fost la înălțimea misiunii încredințate, ajutând ofițerii să ducă la glorie soldații. De multe ori, ei nu și-au primit la timp solda, iar familiile lor sufereau de foame, de frig și de tifos. Străini de situația propriilor familii nu erau. O știau din scrisori. Erau, însă, departe de casă și în imposibilitatea de a le oferi ajutor imediat. Continuau să-și facă datoria cu cea mai mare grijă și implicare. Au fost situații când preoții au luat arma în mână și au luptat sau au strâns subunitățile care erau în degringoladă și i-au înapoiat pe soldați în linia întâi, la luptă. În plus, preoții nu s-au temut de pericolul îmbolnăvirii de tifos exantematic sau de alte afecțiuni, neclintindu-se de lângă răniți. Ei au fost și învățători, formând din venituri proprii biblioteci volante, extrem de căutate pe front. Au creștinat soldați și au botezat copii¹⁵.

Dintre preoții din fostele județe Vaslui, Tutova și Fălciu care s-au distins în război amintim :

- *Moisiu Constantin* din Muntenii de Jos (județul Vaslui) a fost duhovnicul Regimentului 7 Prahova. A participat la cel de-al doilea război balcanic din 1913 și la campaniile din anii 1916-1918. A fost repartizat și la Regimentul 25 Infanterie. Peste tot a dat dovadă de multă dăruire și devotament, sublinia în Raportul său Șeful Serviciului Militar Religios, C. Nazarie¹⁶.

- *Donose Nicolae*, din Dobrovăț (jud. Vaslui). A fost repartizat la Regimentele 1 Vânători și 65 Infanterie. În zilele de sărbători religioase și naționale îmbărbăta ostașii cu vitejiile strămoșilor¹⁷.

- *Pieptu Petru* din Tăcuta (jud. Vaslui) a fost confesor la Regimentul 3 Vânători. O scurtă caracterizare i-a făcut colonelul Jupescu, unul dintre comandanții săi : „*Mi-a dat întotdeauna un prețios concurs. În momentele cele mai grele a intrat în vâlmășagul luptelor. Mă felicit și mă fericesc că am avut norocul să am în Regimentul 3 Vânători un auxiliar ca preotul Pieptu. A fost decorat și avansat. Merită și mai multe*”¹⁸.

- *Gâdei Ioan*, de la Bârlad a fost mobilizat în cadrul Regimentului 19 Evacuare. Pentru activitatea deosebită a primit felicitări și caracterizări elogioase de la comandantul său, colonelul Gheorghiu¹⁹.

- *Chiricuță Toma* (1887-1971) din orașul Bârlad. A fost confesor în cadrul sectorului fortificații și la Regimentul 12 Infanterie. Pentru activitatea plină de entuziasm a fost apreciat de maiorul Aricescu²⁰. Acest preot a fost și o personalitate culturală remarcabilă, fiind unul dintre fondatorii Societății literare „*Academia Bârlădeană*”, alături de George Tutoveanu și Tudor Pamfilie. Era originar din Odaia – Bursucani, județul Tutova. A urmat cursurile Facultății de Litere, Filosofie și Teologie din București și-a completat studiile de filosofie în Germania, la Leipzig și Heidelberg.

¹⁵ „Lumina” din 7 ian. 2018.

¹⁶ Pr. C. Nazarie, *Activitatea preoților de armată din 1916-1918*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1921, pp. 43-44.

¹⁷ *Ibidem*, p. 50.

¹⁸ *Ibidem*, p. 62.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 53-54.

²⁰ *Ibidem*, pp. 54-55.

Mulți ani a fost preot al bisericii Zlătari, din București, tâlcuitor al Sfintei Scripturi și un cunoscut predicator din secolul trecut. A trecut la cele veșnice în 1971 și a fost înmormântat la cimitirul Bellu din București.

- *Dodu Ilarion* din Băcani-Tutova. A fost duhovnicul Regimentului 6 Tecuci. A participat la luptele de la pasul Încărcătoarea. Pentru devotament și spirit de sacrificiu a fost propus spre avansare de către locotenent-colonelul Bădescu²¹.

- De remarcat este faptul că Regimentul 1 Grăniceri a primit în ziua de Paște - 1917, 500 de ouă roșii de la sătenii din comuna Podoleni (județul Fălciu)²².

Printre cântăreți menționăm pe *Mititelu Dumitru* de la Solești (jud. Vaslui). A fost mobilizat la Regimentul 25 Infanterie și participă la toate campaniile din război. A avut gradul de sergent. Din grupa sa a făcut parte și renumitul actor Constantin Tănase²³.

- *Vasile Vasilache* (1909-2003) născut în satul Idrici, comuna Roșiești, în familie de preot, dar a copilărit și studiat în comuna Vutcani, unde s-au mutat părinții. A urmat Seminarul teologic din Huși, unde l-a avut profesor pe viitorul Patriarh Nicodim Munteanu, pe atunci episcop al Hușilor. Acesta i-a remarcat calitățile, numindu-l director la Mitropoliei Moldovei și apoi secretar al Patriarhiei. A ținut conferințe la Radio București pentru apărarea României Întregite și a susținut războiul sfânt pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei în a doua conflagrație mondială. În 1946, realizează o lucrare dedicată mitropolitului Veniamin Costachi, cu prilejul împlinirii a o sută de ani de la moartea marelui ierarh. A fost stareț al mănăstirii Antim din București (1944-1948). După 1948, este persecutat, acuzat că a făcut parte din mișcarea *Rugul Aprins*, fiind arestat în 1959 și condamnat la 8 ani de închisoare. Este eliberat în 1964 și e nevoit să emigreze în SUA. Devine vicar al Arhiepiscopiei misionare ortodoxe din America. În 1984 înființează prima biserică ortodoxă română, cu hramul *Sfântul Nicolae* din New York.

În concluzie, preoții au fost vestalele care au ținut flacăra credinței și conștiinței neamului în războiul de întregire din anii 1916-1919. Cu mari eforturi, instituțiile statului au reușit să depășească situațiile dificile din acea perioadă de restriște. La loc de frunte se situează și Biserica, instituție, care prin rugăciune, cuvânt și faptă, a cultivat darul sfânt al unității și demnității naționale.

Biserica Ortodoxă Română îi pomenește la fiecare Sfântă Liturghie pe „*toți eroii, ostașii și luptătorii români din toate timpurile și din toate locurile, care s-au jertfit pe câmpurile de luptă, în lagăre și închisori pentru apărarea patriei și a credinței ortodoxe românești, pentru întregirea neamului românesc, pentru libertatea și demnitatea poporului român*”. De asemenea, contribuie, împreună cu celelalte instituții, la păstrarea integrității României și a demnității poporului român, prețuind astfel jertfa celor ce au luptat de-a lungul istoriei pentru realizarea acestor mari idealuri²⁴.

²¹ *Ibidem*.

²² Ioan Toacă, *Aportul slujitorilor Bisericii Ortodoxe Române la lupta contra regimului de ocupație pentru eliberarea pământului străbun (1916-1918)*, în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. II, Editura Basilica, București, vol. II, 2018, pp.11-12.

²³ Episcop Eftimie Luca, art. cit. p.33.

²⁴ P.F. Daniel, art. cit. p. 10.

Astăzi, cetățenii României au datoria să păstreze și să cultive darul unității naționale, al demnității poporului român, obținute cu mari eforturi spre binele neamului și bucuria românilor de pretutindeni. De aceea, comemorarea făuritorilor Marii Uniri și a contribuției majore a acestora la împlinirea idealului național în Anul Centenar - 2018, constituie un prinos de recunoștință și un prilej pentru generația actuală de a cunoaște mai bine virtuțile lor, ei fiind chipuri de lumină și întărire a vieții spirituale.

BIBLIOGRAFIE

- P. F. Daniel, *Cuvânt* susținut la Academia Română, în cadrul sesiunii solemne cu tema: *Marea Unire din 1918 - Începutul Primului Război Mondial*, din 28 noiembrie 2016 în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. I Editura Basilica, București, 2018.
- Episcop Luca, Eftimie, *Clerici Ortodocși din Eparhia Romanului și Hușilor în Războiul din 1916-1918*, în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. II, Editura Basilica, București, 2018.
- Pr. Nazarie, C[onstantin], *Activitatea preoților de armată din 1916-1918*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1921.
- Nicolescu, Gheorghe; Dobrescu, Gheorghe; Nicolescu, Andrei, *Preoți în lupta pentru făurirea României Mari (1916-1919)*, Editura Europa Nova, București, 2000.
- Pentelescu, Aurel; Preda, Gavril, *Jertfa preoților mobilizați în Războiul pentru Întregirea Neamului (1916-1919)*, în *Eroi și Morminte*, Editura Alpha MDN, București, 2007.